

Skjønberg, Bråthen, Hemmingby,
Hotvedt og Weltzien (red.)

Styringsretten

prinsipielt,
komparativt, aktuelt

GYLDENDAL

STYRINGSRETEN

– PRINSIPIELT, KOMPARATIVT OG AKTUELT

STYRINGSRETTE
– PRINSIPIELT, KOMPARATIVT
OG AKTUELT

HOVEDREDAKTØR: ALEXANDER S. SKJØNBERG

REDAKTØRER:

GINA BRÅTHEN

ANETTE HEMMINGBY

MARIANNE JENUM HOTVEDT

KURT WELTZIEN

REDAKSJONSSEKRETÆR:

ALEXANDER SÆTHERN

GYLDENDAL

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2021
1. utgave, 1. opplag 2021

ISBN 978-82-05-55613-3

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk
Layout: Bøk Oslo AS
Sats: HAVE A BOOK
Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt
Papir: Amber graphic 90 g
Trykk: Dimograf, Polen 2021

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven
eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR,
interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering
i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar
og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.
Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Denne boken springer ut av et seminar om sentrale og aktuelle styringsrettslige problemstillinger, som ble holdt i regi av arbeidsrettsgruppen ved Institutt for rettsvitenskap og styring, Handelshøyskolen BI, i mars 2019.

Styringsretten har blitt mye debattert i norsk arbeidsrett og vil utvilsomt bli mye debattert også fremover. Styringsretten er sånn sett et av de «evige aktuelle» temaene i arbeidsretten og reiser problemstillinger av både prinsipiell og praktisk interesse. Bare siden seminaret ble holdt, har et sett av nye problemstillinger rundt «styringsrett og pandemi» blitt en del av debatten, noe som også gjenspeiles i boken.

Siktemålet med denne boken er å belyse et bredt spekter av sider ved styringsretten. Vi har derfor gått bredere ut og invitert flere enn foredragsholderne på seminaret til å bidra med artikler. Resultatet er 18 artikler fra 22 forfattere. Den enkelte forfatter har stått nokså fritt til å definere de relevante problemstillingene innenfor sitt angitte tema. Fra vår side har dette vært ønskelig for i størst mulig grad søke å bringe frem ulike synspunkter og perspektiver om styringsretten og på den måten bidra til en større faglig debatt. Ulempen med dette er at det kan være noe overlapp i de enkeltpørsmålene som drøftes. Dette mener vi er av underordnet betydning. Som boken viser, er det uenighet om flere sider ved styringsretten, både i tilnæringsmåter og i konkrete rettsspørsmål.

Alexander S. Skjønberg er initiativtaker til antologien og har fungert som hovedredaktør. Han har vært med i den redaksjonelle vurderingen av samtlige artikler og har også hatt overordnet ansvar for den praktiske gjennomføringen. Redaksjonen har for øvrig bestått av Gina Bråthen, Anette Hemmingby, Marianne J. Hotvedt og Kurt Weltzien, som har hatt ansvaret for den redaksjonelle vurderingen av hver

sine deler av boken. Innledningen til boken er skrevet av Hotvedt, Skjønberg og Hemmingby. I slutfasen har vi fått hjelp av Alexander Sæthern til å ferdigstille det redaksjonelle arbeidet.

I tillegg til en redaksjonell vurdering har alle artiklene gjennomgått en prosess med anonym fagfellevurdering. Noen artikler har også blitt vurdert av flere fagfeller. Gjennom sin innsats har disse «anonyme kjempene» utvilsomt bidratt til å løfte boken, og vi skylder dem en stor takk.

Som redaksjon må vi naturlig nok takke den enkelte forfatter for bidraget til boken. Det er så enkelt og greit som at uten dere ville det ikke blitt noen bok! Vi vil også takke Gyldendal ved redaktør Lilian Kongshavn, som har vært positiv til prosjektet fra begynnelsen av, og som sammen med Kristin Preus har gjort et uvurderlig arbeid i å omgjøre manus til bok. Takk også til Annifrid Huhtala, som har bistått redaksjonen med å lese korrektur på de to svenskspråklige artiklene.

I slutfasen av arbeidet med boken gikk vår kjære kollega Bjørn Eriksen brått bort. Dette kom som et sjokk. Med sine store kunnskaper om arbeidsrett i undervisningssektoren skulle Bjørn bidra med en artikkel om forholdet mellom rektors styringsrett og læreres profesjonelle autonomi. Han rakk dessverre ikke å ferdigstille denne.

Oslo, mars 2021

Redaktørene

Innhold

INNLEDNING STYRINGSRETTEEN UNDER DEBATT	11
<i>Marianne Jenum Hotvedt, Alexander Sønderland Skjønberg og Anette Hemmingby</i>	
DEL I PRINSIPIELT	35
KAPITTEL 1 «HELE ARBEIDSGIVERFORENINGENS HISTORIE MUNDER UT I DEN»	
DRAGKAMPEN OM ARBEIDSGIVERS STYRINGSRETT 1907–22	36
<i>Harald Espeli</i>	
KAPITTEL 2 STYRINGSRETTENS BEGRUNNELSE OG KARAKTER	88
<i>Alexander Sønderland Skjønberg</i>	
KAPITTEL 3 STYRINGSRETT – ANALYTISK SETT	131
<i>Stein Evju</i>	
KAPITTEL 4 ARBEIDSRETTENS OG HØYESTERETTS BRUK AV STYRINGSRETT SOM KOMPETANSEGRUNNLAG	150
<i>Jan Fougner</i>	
KAPITTEL 5 STYRINGSRETTEEN – ELLER SKRANKENE FOR DEN – SOM PRIMÆRT RETTSGRUNNLAG I ARBEIDSRETTEEN	185
<i>Tron Løkken Sundet</i>	

KAPITTEL 6 I ET SPEIL, I EN GÅTE: STYRINGSRETT OG ARBEIDSAVTALETOLKNING	211
<i>Anette Hemmingby</i>	
KAPITTEL 7 STYRINGSRETT OG DOMSTOLSPRØVELSE	239
<i>Marianne Jenum Hotvedt</i>	
KAPITTEL 8 HØYESTERETTS PRØVINGSINTENSITET I STYRINGSRETTSSAKER	277
<i>Benjamin Stokke Johnsen</i>	
DEL II KOMPARATIVT	329
KAPITTEL 9 ARBEIDSGIVERENS LEDELSESRET – DET DANSKE PERSPEKTIV	330
<i>Natalie Videbæk Munkholm</i>	
KAPITTEL 10 ARBETSGIVARENS ARBETSLEDNINGSRÄTT – DET SVENSKA PERSPEKTIVET	360
<i>Birgitta Nyström</i>	
KAPITTEL 11 ARBETSLEDNINGSRÄTTENS GRÄNSER FÖR OMLACERINGAR OCH VILLKORSÄNDRINGAR ENLIGT SVENSK OCH NORSK RÄTT	382
<i>Eva Folkow, Bernard Johann Mulder</i>	
DEL III AKTUELT	433
KAPITTEL 12 ARBEIDSGIVERS STYRINGSRETT VED TILRETTELEGGING ETTER ARBEIDSMILJØLOVEN § 4-6	434
<i>Lasse Gommerud Våg, Anne-Beth Meidell Engan</i>	
KAPITTEL 13 STYRINGSRETT OG ARBEIDSTAKERS KRAV OM INDIVIDUELLE ARBEIDSTIDSTILPASNINGER	455
<i>Tine Eidsvaag</i>	
KAPITTEL 14 SÆRLIGE ASPEKTER VED STYRINGSRETT FOR STATLIGE ARBEIDSGIVERE	478
<i>Gerd Engelsrud</i>	

KAPITTEL 15 STYRINGSRETEN I HELSETJENESTEN – PLIKTER TIL FORSVARLIGHET SOM EN BEGRENSTING I STYRINGSRETEN	501
<i>Anne Kjersti Befring, Marion Holthe Hirst</i>	
KAPITTEL 16 ARBEIDSGIVERS STYRINGSRETT OVERFOR ARBEIDSTAKERE MED AKADEMISK FRIHET	530
<i>Gina Bråthen</i>	
KAPITTEL 17 INNGREP I STYRINGSRETEN: LOVBESTEMMELSER SOM VISER TIL LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR I TARIFFAVTALER	557
<i>Andreas van den Heuvel</i>	
KAPITTEL 18 STYRINGSRETT I KRISETIDER	587
<i>Kurt Weltzien, Margrethe Meder</i>	
OM FORFATTERNE	625

